

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Niemi-Pynttäre, Risto

Title: Peter Handke: Hedelmävaras

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2021

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäre, R. (2021). Peter Handke: Hedelmävaras. Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti, 14.3.2021. <https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/peter-handke-hedelmavaras/>

Peter Handke: Hedelmävaras

[PM/31 ADMIN](#)

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI (14.3.2021)

Hyvässä päähenkilössä on potentiaalia. Hedelmävarkaan kautta lukija kohtaa paljon sellaista, mitä löytyy vain ei-kenenkään maalta. Kulkija valpastuu, koska alueelta, joka ei kuulu kenellekään, voi löytyä jotain. Tai jos joku omistaa omenapuun, hän ei varsinaisesti menetä mitään, jos joku nälkäinen ottaa omenan tai pari.

Hedelmävaras ei varasta, vaan elää ”luonnon antimista”, tosin kaupunkien liepeillä liikkuen. Teosessa liikutaan vähemmän metsissä, kuten Handken edellisessä *Intohimoisesta sienestäjästä* -romaanissa (2015). Hedelmävarkkaalla ei ole paikkaa yhteiskunnassa, eikä hän sitä tarvitsekaan: hän on irtolainen omasta tahdostaan. Olennaista on, että vaikka hän ajoittain kärsii yksinäisyydestä, hän ei etsi ihmissuhteita.

Tuo nuori nomadina elävä nainen tuo Handken romaaniin ekopoliittisen näkökulman. Hedelmävaras havaitaan Pariisin metropolin reunamilla, hän etenee vastarakennettujen lähiöiden ulkopuolella, hylätyillä alueilla, moottoriteiden ja asutusten välimaastossa. Romaanin alaotsikko on ”menomatka sisämaahan”. Matkallaan Hedelmävaras käy kuuntelemassa pöllöä, kohtaa paitsi kissan ja koiran myös monenlaisia ihmisiä.

Kuten sanotaan ”nälkäänsä saa varastaa”, mutta sankari ei varsinaisesti varasta: hän löytää kaikkea mikä on ilmaista. Hän tuntee rikkaruohoina pidetyt yrtit – ruohosipulit, krassit, tankoparsat, portulakat, suolaheinät – niitä löytyy kasvamassa kauppojen ja virastojen takapihoilla. Vihanneksia katoaa hänen laukkuunsa myös suurviljelysten laitamilta. Pellot kuuluvat toki omistajille, mutta pientareet on tulkintakysymys. Hedelmävaras nappaa vihanneksensa raja-alueelta, mieluummin rajan yli levinneistä paikoista. Pientareella kasvaa kurpitsa tai sipuli, jonka hän nappaa. Samoin omena tai päärynä päätyy taskuun, jos oksa taipuu sopivasti kadulle.

Hedelmävaras on hahmo, jolle luonto tarjoaa hedelmiään ja vihanneksiaan. Tämän lisäksi myös leipomon tai kaupan myyjä saattaa tulla tarjoamaan hänelle tuoreinta ja parhainta mitä tiskiltä löytyy. Se on luonnollista, siksi hänen kassiinsa kertyy päivän mittaan aterioiden ainekset. Toki hän illallistaa ravintoloissa silloin kun haluaa ja maksaa ruokansa, jos joku ei tarjoa sitä.

Kertojalle Hedelmävaras edustaa tulevaisuutta kuten oma tytär. Toisin sanoen kertoja on ulkopuolinen, joka seuraa tarkasti päähenkilöä. Voi sanoa, että kertojahahmossa ekstradiegeettinen isä yrittää olla puuttumatta tyttärensä asioihin. Ja niinpä kertoja – joka on Handken sukupolvea, eli eksistentiaalisen ahdistuksen ja syyllisyyden riivaama – on tyytyväinen siitä, että juuri näitä ongelmia ei tyttärellä ole.

Kertoja puolestaan näyttää aina syylliseltä. Mitä tekeekin ja minne meneekin, hän on ilmiselvä syyllinen. Mieleen tulee kuva Peter Handkesta Nobel -palkinnon saajana v.2019. Taideproosan huippunimi, kiistatta, mutta jopa välinpitämätön julkisuus huomasi asian: eikös tämä tyyppi ole aivan liian syyllinen palkittavaksi.

Hedelmävaras on poikkeuksellisen vapaa syyllisyydestä, ja silti Handken alter ego. On kuvaavaa, että kertomuksen vaeltaja kulkee samalla tavalla harppoen ja hypähdellen kuin kertoja, mutta ei niin neuroottisesti. Aivan kuin hän olisi parempi, nuori versio kertojasta. Hedelmävaraan arki on valppautta, havaintoherkkyyttä, sitä mistä Handken myöhäistuotannon romaanit tunnetaan.

Lähes joka teoksessaan Handke esittelee myös kertojan kävelytyylin, siihen kuuluu harppomista ja hypähtelyä – aina siihen kuuluu myös takaperin käveleminen. Handken lukija saa luvan opetella tätä jokseenkin omituista etenemistä. Tuntuukin että kritiikit, jotka ovat moittineet suomalaisia Handke -

käännöksiä eivät ole suostuneet asettumaan Handken rytmiin. Joskus hänen lauseensa ovat olleet kääntäjällekin liikaa, mutta ei tässä teoksessa.

Arja Rinnekankaalla on takana rubnsaasti kokemusta Handken kielen kanssa työskentelystä. Sen hedelmät näkyivät jo *Intohimoisessa sienestäjässä (2015)*. Myös *Hedelmävarkaan* käännös vaikuttaa rytmiltään onnistuneelta: lauseiden polkua on nautittavaa kulkea kun se sujuu.

Alut ovat Handkella aina haparoivia, hän myös parodioi itseään tästä heikkoudesta: kertoja ei tahdo millään päästä ulos puutarhastaan. Päähenkilö esitellään vasta sadannen sivun lähetyessä. Mukana kerronnassa on nyt myös tylsää tyhjäkäyntiä, jopa enemmän kuin ennen, eikä kerrontakaan ole aina kovin selkeää.

Toisaalta, eräässä kohdassa, jossa Handke tuuttaa tekstiinsä varsin kakofonisesti pätkivän kerrontajakson, mukaan ujuttautuu myös hilpeä trilli. Kyse on kertomuksen kohdasta, jossa vaeltaja juuttuu risukkoon ja lauseet takeltelevat. Yllättäen oksiston läpi vilahtaakin notkealiikkeinen suunnistaja. Vauhtiaan hidastamatta, sujuvien lauseiden myötä, hahmo pujahtaa ryteikön läpi kuin puhdas melodia. Vaeltajat ovat ällistyneitä.

Handken virkkeet ovat pitkiä, vähintään viisi pilkkua tarvitaan ennen kuin kerronnan rytmi löytyy. Lisäksi virkkeet ovat niin saksalaisia. Kääntäjät saavat yleensäkin kamppailla näiden lopusta käsin hahmottuvien saksan virkkeiden kanssa: se riivatun ratkaiseva sana antaa odottaa itseään. Ja juuri kun lukija on jo jättämässä virkkeen, tuo sana hyökkää kimppuun. Saksankielisesti ajattelevalla tuo avainsana seuraa kannoilla kuin uskollinen koira, mutta suomalaista se häiritsee. Yleensä kääntäjät poistavat tuon odotuksen, mutta Rinnekangas käyttää tavallista useammin saksalaista jäsennyttä, joskus se haittaa ymmärtämistä usein ei.

Hedelmävarkaassa Rinnekankaan kieli yleensä toimii. Esimerkiksi seuraavassa virkkeessä olennainen ilmaistaan vasta lopussa:

Silloin tällöin hän kumartui poimimaan tienposkesta ja soran joukosta tuulen tuoman vehnäntähkän ja pistisen kuin tupakan korvansa taa. (130)

Ab und zu brückte sie sich nach einen auf Teer und Schotter verwahrten ungeernten Weizenöhre und steckte sie sich hinters Ohr wie eine Zigarette

Kumma kyllä tässä virkkeessä ei käytetä yhtään pilkkua. Vaikeammaksi homma käy sitten, kun kääntäjä yrittää seurata Handken polveilevaa virkettä – jota pilkkoo kaikkiaan yksitoista pilkkua:

Mutta se, mitä hän päivittäisillä ja öisillä touhuillaan näki, kuuli, haistoi, maistoi, koki kaikkineen, ja jotenkin siinä sivussa (ohimennen), muulla tavoin ei olisi voinut sitä koskaan kokea, ilman hänen paikka- ja

aikasuunnitelmaansa Hedelmävarkaana, ja niin hän eli sen kaiken, selkeämmin sitä ei olisi voinut kokea, löytönä. (183-4).

Vaikea on hahmottaa, mutta vaikeasti Handke on sen hahmottanut. Periaatteessa sanan ”löytönä/als Entdeckung” tulisi valaista lopuksi koko pitkä virke. Mutta se ei tunnu toimivan. Ehkä virkkeen olisi voinut katkaista Hedelmävarkaana -sanana jälkeen, ehkä siten ”löytönä” olisi kirkastanut tehoa. Handke tosin säästää pistettä hamaan loppuun asti:

Was sie aber bei ihnen täglichen wie nächtlichen Unternehmungen sah, hörte, roch, schmeckte, zusammenerlebte, und zwar immer nebenbei, das hätte sie auf andere Weise, ohne ihren Orts- und Zeitplan als Obstdiebin, niemals so erleben können, und so erlebte sie es eben, klarer nicht möglich, als Entdeckung.

Hedelmävaras on vaelluskertomus, vanha laji, jossa on uuden ajan ulkoiluboomiin sopivaa potentiaalia.

Tosin päähenkilöllä ei ole luontopolulle sopivia kenkiä, ja siksi hän suosii pikkuteitä.

Romaanin alkupuolella vaeltajan seuraan liittyy pizzakuski, mopoikäinen poika, joka haluaa auttaa rinkan kantamisessa. Eräänlainen Sanzo Panza siis, aasilla ratsastava Don Quioten aseenkantaja. Poika arvelee, että vaeltavalla naisella on ehkä tarkoitus elämälleen. Koska hänellä itsellään ei ole mitään, hän voisi liittyä matkaan. Vaeltelun lopulla selviää, että yhteistä tallustelua ja arvostus auttoi poikaa.

Handken vaellusromaanissa ei kuitenkaan harrasteta psykologista realismia. *Hedelmävaras* ei ole ihmissuhderomaani. Kun perhesuhteet korostuvat tarinan lopussa, niin vaikuttaa että perhe on tarpeen vain onnellisen lopun kannalta. Jos isä oli ottanut kertojan roolin, niin äiti sai edustaa vaelluksen päämäärää, kun taas veli sai edustaa yllättävää jälleennäkemistä. He ovat kerronnan ja tunteiden solmukohtia, ja tämä toimii yllättävän hyvin.

Näin Handke pääsee myös kertomaan onnellisen lopun omalla tavallaan. Se tapahtuu Vexinin ylängöllä ja vaellusromaanin sopivasti siten, että liikkeellä on yllättävän paljon ulkoilijoita. Lenkkeilijöiden, pyöräilijöiden, kävelijöiden kesken vallitsee rauha ja harmonia. Korvanapeistaan he kuuntelevat kukin mieleistään musiikkia, ohikulkijoiden keskustelusta jää ilmoille hyvien keskustelujen pätkiä. Ja sitten juhliitaan Hedelmävarkaan saavuttamaa etappia.

Peter Handke: *Hedelmävaras tai menomatka sisämaahan*, suom. Arja Rinnekangas (Lurra 2020)

Risto Niemi-Pynttari on kirjoittamisen dosentti Jyväskylän yliopistosta.